Дәріс 9

Өмір және өлім. Өмірдің мәні

ДӘРІСТІҢ МАҚСАТЫ:

Өмір және өлім және өмірдің мәнін философиялық тұрғыда талдап, өмірдің мәні мәселесін адамзаттың рухани мәдениеті тарихындағы ең басты мәселелердің бірі анықтау.

ДӘРІС ЖОСПАРЫ:

1. Өмір мен өлім философиясы
2. Философиядағы өмір мен өлім мәселесі
3. Адам өмірінің философиясының мағынасы

Өмір – өлім – өлместік

Адамзаттың барлық рухани жүйелері осы үш құбылыстың қарама-қайшы бірлігі идеясынан шыққан. Ерте ме, кеш пе, әр ересек адам болмыстың мәні мен өлім туралы ойланады.

Адам өмірі өлім мен өлместікке лайықты дайындалу сәті ретінде түсіндірілген. Ең көп назар өлімге және басқа өмірдегі өлместікке аударылды.

Бұл тақырып өлеңдерде, драмалар мен трагедияларда, хаттар мен күнделіктерде жырланады. Тек ерте балалық шақ пен қартайған адам ғана осы мәселені шешу қажеттілігінен босайды.

Өмір туралы философтар

Өмір – азап

Будда, Шопенгауэр

Өмір – азап, күйзеліс пен шаршау.

Өмір – арман

Ведалар, Платон, Паскаль

Адам өмірі – тұрақты иллюзия, арман.

Өмір – күрес және саяхат

Марк Аврелий

Бөтен елдегі күрес және уақытша саяхат.

Өмір – ақымақтың ертегісі

Шекспир

Шу мен қаһарға толы, бірақ мағынасы жоқ.

Барлық уақытта адамдар өмір туралы көбіне күмәнді, көңілсіз пікір білдірген. Бірақ Эпикур өлімге қорықпай қарауға үйретті.

Өлім мәселесі

«Біз болған кезде өлім әлі жоқ, ал өлім болған кезде біз жоқпыз».

Эпикур

Адам

Өлім туралы ойлауға мәжбүр. Бұл оны өлімге әкелетінін білмейтін жануардан ерекшелейді.

Жануар

Өлімнің жақындағанын сезеді, әсіресе үй жануарлары: олар жалғыздық пен тыныштықты іздейді.

Өлім

Бәріне тең жалғыз нәрсе. Өлім – биологиялық жүйенің күрделенуі үшін төлем.

Өлім мен өлместікке көзқарас

Ганди

Біз өмір сүру немесе өлу жақсы екенін білмейміз, сондықтан екеуіне де бірдей қарауымыз керек.

Бхагавадгита

Өлім туылғанға арналған, туылу марқұмға сөзсіз. Еріксіз нәрсеге қайғырмаңыз.

Толстой, Мечников

Толстой өлім қорқынышынан қиналды: «шындық – өлім». Мечников табиғи өлім инстинктін тәрбиелеу мүмкіндігін ойластырды.

Өлместік идеалы – Фауст сияқты «Бір сәтке тоқта» деген гүлдену шағы.

Өмірдің мәні

Сократ

Өмірдің не екенін түсінбей өмір сүрудің қажеті жоқ.

Камю

Өмір сүруге тұрарлық па, соны шешу – философияның негізгі сұрағы.

Мағына

Өзіңнен тыс объективті мақсатқа ие болу. Өмірдің мәні – адам не үшін өмір сүреді.

Қорытынды

- Өмір, өлім және өлместік – философияның басты мәселелері.
- Өмір мен өлім өзара байланысты, бірінсіз бірі жоқ.
- Өлімнен қорқу – белгісіздіктен қорқу.
- Өмірдің мәні – мақсаттар, мұраттар мен құндылықтар.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Летопись тюркской цивилизации. Том 2. Тюркский мир в XIII–XVII вв
2025. Ұжымдық ғылыми монография · Барнаул: Алтай университетінің баспа
2. Ғабитов т.Х. Қазақ философиясының тарихы: оқу құралы. Алматы., 2022.
3. Хасанов М. Петрова В. Джамбаева Б. Философия. А., 2014ж
4. Ғабитов Т. Х. Қазақтан: тарих философиясы. Алматы., 2022. 314 бет
5. Бегалинова К.К., Альжанова У.К. Философия. I, II том Алматы, 2010
6. Аташ Б.М. Философия. Алматы, 2014
7. Ғабитов т.Х. Философия Алматы, 2022.
8. Грядовой Д.И. Философия. М., 2012